

"СВОБОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1894.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 88 Grand Street, Jersey City, N. J. Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office for Jersey City, N. J., on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879. Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 11, 1918.

SUBSCRIPTION RATES.

Table with 2 columns: Subscription period (Year, 6 months, 3 months, Foreign and Jersey City Rates, One year, 6 months, 3 months) and Price. Includes a section for PEREДПЛАТА (Advance payment) with similar rates.

В КОЖОМУ МІСЦІ АРЕНДУЄТЬСЯ ПО 10 СЕНТІВ. Адрес: СВОБОДА, 88 Гранд-Стріт, Джерсі-Сіті, Нью-Джерсі. Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Монтгомері. Телефон гола канцелярії Укр. Народного Союзу — 1888 Монтгомері.

Це оголошення редакції не є редакційним.

Перекладачі найбільш наясно на початку або експресивна мовою, не належить вважати це за істинну, оскільки вони не вміють правильно писати. З цього випливає, що треба вимагати від перекладачів, щоб вони писали чітко і правильно, а не тільки писали, а не вміють писати.

Ваша адреса: "СВОБОДА", 88 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ

ОРГАНІЗУЙТЕСЬ ДЛЯ СЕНЕСНЯ ПОМОЦІ СТАРОМУ КРАЄВИ ВІДСІЛАТИ ЗБІРКИ СЕРЦАС, І РАТУЙТЕ ГОЛОДНИХ, ХОРИХ, ВІД І СЕРПІ!

ПОДАВАЙТЕ ДО ВІДОМА ЧЕРЕЗ ГАЗЕТУ, ЩО ВАША ГРОМАДА ЗРОБИЛА ДЛЯ РАНУЧКУ РІДНОГО КРАЮ!

ЩЕ ОДИН ФАКТ ДРУГИМ НА ОСТОРОГУ.

Один з наших читачів прислав нам з міста Rochester, Нью-Йорк, витяжок американської газети, котрий, як слушно зауважує наш читач, повинен бути перепечатаний в наших газетах насторогу нашим людям. Новинка розповідає так: Мріє про нічне збогачення, як мав Василь Лівуца, котрий живе на 204 Чембер-Стр., за чотири дні переміняє в прикрі переконанні, що його жде убожство; його невеликий майно, що виносив 3,600 доларів, шпугуючи зрубавши від нього два обманці.

Сумно розповідає Лівуца своєю пригороду поліційному урядовицю в уряді поліції, як то паку добух американських грошей, котрі заощадили коштувало його багато літ праці, а з котрими він думав вертати до краю, замінюючи йому на кусочки безарнійного паперу. Поліція припускає, що люди, котрі се-го доки, тепер находяться далеко за Rochester.

Повідного тижня в середу Лівуца зайшов до гостинниці на Джосеф-Евено. Зараз по ній прийшов туди якийсь чужинець. Межи ним а Лівуцом скоро почалась розмова. Вийшов з гостинниці, вони проходили ще довгий час. Один сдобав собі другого так, що постановили стрітяться на другий день на авеню Нью-Йорк Централ.

Як уже наближаюсь до Френклін-Сквер, з'явився другий, незнакомий і спитався, чи вони знають говорити по польськи. Як Лівуца відповів йому, що він вміє, тоді цей новий незнакомий сказав, що він дуже радий цьому, бо він має при собі 18,000 доларів, котрі треба віддати на якусь добродійну ціль в Rochesterі.

"Сі гроші записав мені в спадку мій батько", — говорив обманець, — але я не знаю, що мені робити, бо мені не влощю, що серед бідних Rochesterів найбільше потребує грошей. Я хотівби лишити ці гроші у якогось чесного чоловіка, поки я не переконаюсь, кому треба їх віддати".

У відповідь на питанні, чи він згодився перехотати гроші, Лівуца відповів, що він готов їх перехотати, як не зарядиться щодо відповідності з гроши.

"А маєте ви які свої гроші?" — питав другий обманець. — "Маю три тисячі доларів", — відповів перший обманець, — а Лівуца каже, що він має три тисячі шістьсот доларів."

Тоді другий обманець, сей, котрий стрінув їх пізніше, сказав, що він готов віддати Лівуци свої гроші на переховок, і пропавши, щоб Лівуца та перший незнакомий відістали свої гроші і поклали в банючку на знак, що вони додержать своєї сумою.

Вони згодилися; кожний відобув свої гроші, зложили їх до купи, зробили велику в'язкуку і поставили в скриньку. Лівуцови віддали скриньку, а першому обманцеві повірено ключ до неї, щоб упевнитися, що Лівуца не отворить скринки, поки не вернеться другий обманець.

Лівуца взяв скриньку до дому, поставив її під матерас і стріп її чотири дні. Знакомий не вертав. Тоді він отворив скриньку і побачив, що в ній не було нічого кромі паперу.

ГРОМАДИ НА ПОМІЧ СТАРОМУ КРАЄВИ.

Table with 2 columns: Amount and Description. Includes: Hamtramck, Mich., Jan. 29, 1921. Пробию засадо помістичи в "Свободі" записати зібраних і висланих грошей в Берктре. Гроші вислали до Укр. Комітету на Земельний Банк Гіпотечний у Львові. Упер робимо старання, щоба дешо віддати тих, що опинилися в Чехословаччині і німцях. З віча зібрано і вислано грошівки..... \$200.00. З колада Івархів і діти зібрано і вислано..... 201.00. Віт Тов. Ів. Котлярського вислано..... 100.00. Разом з Гемтрекк вислано до сього часу..... \$501.00. Місцевий Ратунковий Комітет збирає дальше жертви для нещасних в краю.

Жертви наспівують. Як збереться більшу суму, то знов сейчас відощається, де належить. Василь Седлар зложив знову \$200.00. Хто слідує? Семен Лебедь, секрет. Рат. Комітету

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА ПІД ПОЛЬСЬКИМ ЯРМОМ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

На основі матеріалів зібраних Др. Мих. Лозинським.

Одною із найтеміших сторінок польської окупії в Східній Галичині є без сумніву ишнення української шкільниці на цій нашій області. Своєю хвилюю окупацією, до якої Польки приїшли на основі нещасного маду держави чужини, вони старяться використати на це, щоби до тіа і з корінем вигнати всі завдатки української культури у Сх. Галичині. Тим способом Польки намаються перемінати націю у темну масу анарфебітів, яка до вищого ступня освіти може прийти лише шляхом чужої, польської школи. А переїшнення цієї шлях, який єдиним часом може винародити-ся.

Польки зданя розуміли, що у "школі" будучність народу". Тому вони вже за австрійських часів найбільш шук екстеріорні методи впливу на область публічного шкільництва. Під і нічого вони не домили в такій бруталній і безоглядній способі, як саме української школи на цій території. Польки дуже богато, так, що не дивиня, що українсько народова прихилося ступня по дорозі до культури серед безпильної, люті і кровавої боротьби.

Коротко стан української школи за часів Австрії і під польським пануванням представити ось як:

Один із параграфів основно австрійського закону (§ 19) говорив, що всі замешкуючи монарху народи, мають рівне право до національної школи. Але ця постанову істнувала у відношенні до української школи лише на папері. Бо на ділі справа виглядала цілком іннакше. Це публічне шкільництво в Австрії ділилося на три (3) ступні. До першого ступня відносили шкільництво в народне, до другого — середнє, а до третього — вище або т. зв. шкільництво з университетським характером.

Дві перні категорії шкільництва на основі будки закону Польки. Чому? Тому, бо ним управляла початкова шкільна влада: Краєва Шкільна Рада, Президентом Кр. Шк. Ради був український адвокат Микола Білок, отже з права Полки. Білок-президентом також був Полк. А на 40 членів Ради, У. українці мали лише 7. В центральній міністерстві в Відні українці мали лише 3 члени з 10 членів. В українських референтатах були Польки. А крім цього, ще в міністерській раді засідав т. зв. міністер-земляк для Галичини, який також з права був Полк. Всі вищислені чинники, розуміється, працювали з усіх сил, аби українське шкільництво придушити.

І як раз висловив польський політик Мих. Божинський — витворити такий стан, щоби 3% мільона Українців Сх. Галичини, в найкортішій часі почули себе Польками". Вислів цей є невзначним.

Польки намагалися як найбільш швидко громад цілком остати без школи. Приватні курси без-цегаремних польської власті переслідували. Батьків громад, Польки закладали тільки польські школи. А вже як дозволили на утворення народної української школи на селі, то з права ідили сей найнижчого типу. Сього часу Польки намагалися як найбільш швидко перекласти народних українських шкільників до гімназій. Бо до гімназій починають тільки учні, які походили 4 класи народної школи.

Переслідування української народної школи під Польським яром у Східній Галичині, за часів "прияного" Українцям Австрії" (так брешуть Польки постійно перед коїслюю), видно найкраще по числі учителів Українців в порівнянні з найбільш українськими учнями. На загальне число 17,000 учителів у Сх. Галичині, Українців було всього лише коло 2,000. Іх матеріяло не ставило очевидно, було крайньо двудічним, а в найбільшій мірі тільки українським. А крім того вони все-цього були зарисимі від ріжних державних польських наставників, які їх могли бє поданням причини (зе вглядення шкільників) перекласти до австрійської і тим способом до реїти руїнувати матеріяло. Учителів Українців нахолодили на селі під постійним оком ріжних польських шпівнів, які за найкращіх умов заставляли їх покинути і переслідували. Окружні Шкільні Ради, на чолі яких стояв по закону повітовий староста, також були в польських руках. Єв. Мисевич, Мисевич Шкільні Ради старалася польської адміністрації склдати так, щоби Польки мали в них перевагу. Істнували австрійські Шкільні інспектори для народних шкільників, і їх діяльність в Україні була дуже мілкая.

А вже в нечувано кривавий спосіб представлявся стан шкільництва за часів Австрії. Чисто українських учителів семінарії в Галичині зовсім не було. Були лише або чисто польські, або польсько-українські, або українсько-польські. Лише останніх було: через науку кількох предметів в українській мові, науку, яка здебільшого відбувалася на папері, діти спромогли однією полку учнів в українській селі та польською в українське населення. Підручний і дух в семінарах були криваві ворожі для українства. Завданням Австрійського уряду на учительських семінарах і атентатів Українців на учительства Польки за переслідування української школи. Ідеї українства дуже збиті. Українці заклали у Сх. Галичині власні гірмиші, Польки не давали права публічності.

Середнє шкільництво належало в Австрії до компетенції центрального міністерства освіти в Відні. В Австрії було 50 українських шкіл, а в Галичині було 200 українських шкіл. Польки видали своїм впливом у цю і в парламенті закону постанову, на основі якої середнє шкільництво в Галичині було винятє з під компетенції міністерства, а віддане під компетенцію галицького сейму, в яким знову "Польки мали більшість. Міністерство не сміло дати дозволу на отворення ні одної української середньої школи у Сх. Галичині, коли на це не згодились галицький сейм і вишдога так, що за 50 років діти кончили середніх шкіл, як реальних, промислових, торговельних, ріжничих і т. д., з яких Українці не мали ні одної. За кожну гімназію треба було заплатити дозвілля парламенту і сеймові боротьби, як о не знати яку важну політичну справу. Українські діти мусили ходити до польських шкільців, де їх переслідували, а польською було не сміли учні польською. А не сміли учні польською гімназію істнували під поліційним наглядом Кр. Шк. Ради. Шкільні підручники були тримані в шовністичним польським дусі. Історичну бо-

бому на випадок, як він ті стражить, але коли він ті знайде, то вже він на малій заплаті не перестанє; він жеж знає, що таких робітників, як він не богато, і що на все, що не так рідко трапляється, все більша запла-та як на те, чого багато. Те саме знає також роботодавець і тому він волить дати йому високу заплату, як ждати на прихід другого.

Наслідок знов сеї нерівності в заплаті такий, що професійні робітники видає більше на життя, як чорноробчик, або, як се кажут, його стопа життєва висша, то значить, він живе краще.

І отсе власне і є важна обстановка. Важна вона тому, що в Америці, подібно як по других краях, іде боротьба за життєву стону, за краще життя, за високу робітничу заплату. Відомо, робітники хочуть жити краще, хочуть кращих зарпібків, а платити підприємцям, кому треба платити як найменше, кому треба робити заплату як найбільше. В своїй боротьбі робітники організуються в професійні союзи, так звані "трейд юніони", а деколи то уживають політичної боротьби, себто стараються вибрати до тих тіл, що законні укладають, таких людей, які лютя заперукувати, що будуть робити, як робітникам треба. Підприємці ж себї собі робить подібно: вони мають і свої промислові організації, і загальні організації промисловців, і за політичний вплив вони дбають не мало.

І так як сі дві групи ріжняться в поглядах та стремліннях мало не в кожній життєвій справі, так саме відношенні одної сторони і другої до іммігрантів не однакові. Як в інших справах, так і тут, що одній стороні добре, то другій зле. Так як підприємці хочуть мати подостатком робітників, то богато робітників значить низька заплаата робітникам, то вони домагаються свободної імміграції. З другої сторони, робітничі юніони бояться, що свобідна імміграція обнищить робітничу заплату, і тому трейд юніони заявляються за обмеження імміграції.

В погляді юніон на імміграцію є одна важна помішка. Юніоні не добувають те, як хочуть приминити до життя того факту, що заплаата робітничі підноситься не лише від тього, як число робітників зменшається, але й від того, як робітничі організуються. Правда, що робітничі заплати піднісались, коли робітників було мало, менше, як сего вимагають потреби промисловців, але й правдо є, що робітничі заплати може удержатись і тоді, як робітників є подостатком, але вони добре організовані. Се тим більше треба підчеркнути, що не приносять юніоні самим своєю існуванням. Отже, своїми виступами за обмеження імміграції вони виступають проти того саме засади, на котрій вони самі опираються.

Голосити в одній місці засаду, що робітничі організації вратують робітників перед обнищенням заплати, а в другій місці голосити, що лише замикання границь перед новими іммігрантами може вратувати робітників перед обнищенням заплати, се значить говорити проти себе самого. Як що припли великої сили іммігрантів має тенденцію зменшати заплаату робітників, то з другої від сторони, що робітничі організації вратують робітників перед обнищенням заплати, се значить говорити за погороду, частенько краще розуміють вагу організації від них, і краще за неї виділюють постійні як "Американський Союз".

Не має сумніву, що промінчастину, богато меншу від пропорціонального числа професійних робітників серед давніх іммігрантів зі західної та північної Європи. На загал, іммігранти зі східної та південної Європи се чорноробчик.

Межи чорноробчом а професійним робітником ріжниця дальше така, що робітник професійний бере більшу заплату, як непрофесійний. Хоч йому було трудніше знайти ро-

З УГОРСЬКОЇ УКРАЇНИ.

З професійного руху українського робітництва. — Нова українська газета. — Відкриття українського театру.

Організаційна праця на угорській Україні іде жвавішим кроком. Перед вже українська соціал-демократична партія. По оснування політичної організації, партійного органу, прийшла черга на професійні організації.

Дня 19. грудня м. р. відбулися в Ясіно при дуже численній участі збори професійної організації лісових робітників. Збори відкрив Клемшун, про організцію реферувал Німчук. До організації вписалося зараз 300 членів. До управи місцевої групи вбрано т. р. Ренуца, Кирила (головно), Франца Вілавера (заст. голови), Федора Бойчука (секретарем), Василя Шуперка і Дючка Івана.

Українську пресу збільшив останнім діями орган воєнних інвалідів, вів та сиріт на Підкарпатській Україні: "Наша Оборона", яка виходить раз на місяць.

Від першої хвилини відновні українського життя відчувалася потреба заложення українського театру. Перевести в життя сю ідею вдало на себе перше просвіте творство на Підкарпатті — "Просвіта" в Ужгороді, яке рішило оснувати постійний український театр в Ужгороді. Перша світочна на вистава сего театру відбулася дня 15. січня 1921 р., в сали городської театру в Ужгороді. В програмі відкриття ввійшли: промова голови комісії театру А. Волошина, привітні промови уряду і гостей, відчитання привітних листів і телеграм, вистава народної драми М. Старицького: "Ой не ходи Гринцю та на вечерницю". До організаційної комісії театру належать А. Волошин як голова, Д. М. Брашній касієр, др. В. Бірчак секретар, О. Приходько арт. референт.

Український театр тов. "Просвіта" в Ужгороді. Завдяки зусиллям товариства "Кобзар" (артистів кателі, працюючих на Закарпатті) і тов. "Просвіта" в Ужгороді, засновано на "Підкарпатській Україні" постійний театр. Перший склад театру становитимуть члени тов. "Кобзар": "Ой не ходи Гринцю" — вже 5 місців концертати й виставами працює на культурній ниві Закарпаття. Наугардній вистава "Ой не ходи Гринцю" відбулася 15. січня 1921 р. Покино будуть йти вистави раз або два рази на тиждень. Намічено вже репертуар: "Ой не ходи Гринцю", "Наказі Полтавка", "Вечерниця", "Віршовани", "Заневожені за Дунаєм", "Сватання на Гончарівці" і ин. Широ відгук на нове отичне культурі і бажаємо щільним працівником богато успіхів.

ІМІГРАЦІЯ І ІМІГРАЦІЯ НА АМЕРИКУ КОЛИСЬ А НИНІ.

Імміграція на Америку колилась а нині. (Далі.)

Найважливішим питанням в цій імміграційній справі се прихід великого числа людей, не значючих жадного спеціального ремесла і не маючих великих життєвих вмігів.

Частину, богато меншу від пропорціонального числа професійних робітників серед давніх іммігрантів зі західної та північної Європи. На загал, іммігранти зі східної та південної Європи се чорноробчик.

Правда, не всі іммігранти зі сходу та полудня Європи се непрофесійні робітники. Шо та воно не є, про се свідчить факт, що уесь так дивити на професійних робітників операцій промисл, як промисл кра-

вельний, опирається на життєвих іммігрантах з Росії та України; навіть Італія де деяких дуже спеціалізованих робітників і американський промисл лупаня та оброблення каміня опирається переважно на Італійців. Зрештою, досвідчені ріжничі так само високо спеціалізований робітник, хоч не фабричний. Однак, се робітники становлять лише не велику частину нової імміграції,

